

گفتار چهارم

«مفاهیم» (مفهوم و منطوق و اقسام آن)

۳۰۳. آنچه از لفظ و کلام فهمیده می‌شود است.	«وکالت ۸۰»
(۱) انشاء	(۲) خبر
(۳) منطوق	(۴) مفهوم
گزینه ۳ صحیح است.	

- توضیح**
- در علم اصول ← منطوق مقابل مفهوم به کار می‌رود.
 - منطوق ← عبارت است از معنای مستقیم و مذکور در جمله.
 - به عبارت دیگر حکمی که هم خودش و هم موضوعش در جمله ذکر شده باشد.
 - مفهوم ← عبارت است از معنای غیرمستقیم و غیرمذکور در جمله.
 - به عبارت دیگر حکمی که هم خودش و هم موضوعش در جمله ذکر نشده باشد.
 - لازم به ذکر است مفهوم و منطوق اختصاص به جمله (لفظ مرکب تام) دارند نه لفظ مفرد.
 - مثال برای منطوق ← ماده ۱۰۳۴ قانون مدنی بیان می‌دارد.
 - «هر زنی که خالی از موانع نکاح باشد را می‌توان خواستگاری نمود».
 - مفهوم ماده مذکور ← هر زنی که خالی از موانع نکاح نباشد را نمی‌توان خواستگاری نمود.
 - همچنین مواد ۳۳۶، ۳۶۰، ۸۰۰، ۸۰۲ قانون مدنی و دارای مفهوم می‌باشند.

<p>۳۰۴..... عبارت از معنایی است که از کلام فهمیده می‌شود و موضوع آن در جمله ذکر شده باشد. «وکالت، آذر ۸۷»</p>	
(۱) منطوق، مستقیماً	(۲) مفهوم موافق، صریحاً
(۳) مفهوم مخالف، صریحاً	(۴) مفهوم، صریحاً
<p>گزینه ۱ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۳ رجوع نمایید.

<p>۳۰۵. ماده ۲۴ قانون مدنی می‌گوید: «هیچ کس نمی‌تواند طرق و شوارع عامه و کوچه‌هایی را که آخر آنها مسدود نیست تملک نماید». از این دو مطلب فهمیده می‌شود اول قابل تملک نبودن کوچه غیر مسدود، دوم قابل تملک بودن کوچه مسدود. هر یک از این دو حکم به ترتیب مصداق کدام اصطلاح است؟ «وکالت ۸۸»</p>	
(۱) مفهوم موافق و مفهوم مخالف	(۲) منطوق و مفهوم مخالف
(۳) مفهوم موافق و منطوق	(۴) منطوق و مفهوم موافق
<p>گزینه ۲ صحیح است.</p>	

- اقسام مفهوم**
- ۱. مفهوم موافق ← موافق است با منطوق از حیث نفی و اثبات
 - ← یعنی
 - اگر منطوق مثبت است ← مفهوم هم مثبت است.
 - اگر منطوق منفی است ← مفهوم هم منفی است.
 - ← نام دیگر مفهوم موافق، لحن خطاب و فحوی الخطاب و اولویت قطعیه است.
 - ۲. مفهوم مخالف ← مخالف است با منطوق از حیث نفی و اثبات
 - ← یعنی
 - اگر منطوق مثبت است ← مفهوم منفی است.
 - اگر منطوق منفی است ← مفهوم مثبت است.
 - ← نام دیگر مفهوم مخالف، دلیل الخطاب است.

۳۰۶. طبق ماده ۳۲۰ ق.م: «نسبت به منافع مال مغضوب، هر یک از غاصبین به اندازه منافع زمان تصرف خود و مابعد خود ضامن است، اگرچه استیفاء منفعت نکرده باشد.....». مسؤل بودن غاصب در صورتی که استیفاء منفعت هم کرده باشد مصداق کدام یک از موارد ذیل است؟ «وکالت ۸۹»

(۱) مفهوم موافق (۲) قیاس اولویت

(۳) مفهوم مخالف (۴) موارد ۱ و ۲

گزینه ۴ صحیح است.

۳۰۷. از ماده ۶۹۱ قانون مدنی که می‌گوید: «ضمان دینی که سبب آن هنوز ایجاد نشده است، باطل است»، می‌فهمیم که ضمان دینی که سبب آن ایجاد شده، باطل نیست. این امر مصداق کدام یک از موارد زیر است؟ «وکالت ۹۰»

(۱) مفهوم مخالف (۲) مفهوم موافق

(۳) قیاس اولویت (۴) قیاس مساوات

گزینه ۱ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۳ رجوع نمایید.

۳۰۸. از حکم ماده ۳۶۰ قانون مدنی که می‌گوید: «هر چیزی که فروش آن مستقلاً جایز است استثنای آن از مبیع نیز جایز است». برداشت می‌کنیم: «هر چیزی که مستقلاً قابل فروش نیست، استثنای آن از مبیع نیز جایز نیست (از قبیل حق ارتفاق)». این برداشت مصداق کدام اصطلاح است؟ «وکالت ۹۰»

(۱) مفهوم موافق (۲) مفهوم مخالف

(۳) مفهوم شرط (۴) موارد ۲ و ۳

گزینه ۲ صحیح است.

۳۰۹. دلالت‌های اقتضاء، تنبیه و اشاره را می‌گویند. (وکالت ۷۸)	
(۱) مفهوم صریح	(۲) مفهوم غیرصریح
(۳) منطوق صریح	(۴) منطوق غیرصریح
گزینه ۴ صحیح است.	

- اقسام دلالت در علم منطق**
۱. **دلالت عقلی** ← به کمک عقل از دالّ پی به مدلول می‌بریم.
 - ↳ به دلالت عقلی، دلالت ذاتی یا واقعی نیز می‌گویند.
 ۲. **دلالت طبیعی** ← به کمک آثار خارجی، به حالات درونی پی می‌بریم.
 - ↳ به دلالت طبیعی، دلالت طبیعی نیز می‌گویند.
 ۳. **دلالت وضعی** ← به کمک وضع و قرارداد پی به مدلول می‌بریم.
 - ↳ به دلالت وضعی، دلالت جعلی، قراردادی یا اعتباری نیز می‌گویند.

- اقسام دلالت وضعی**
۱. **غیرلفظی** ← مانند علائم راهنمایی و رانندگی
 ۲. **لفظی**
 ۱. **مطابقی** ← دلالت لفظ بر کل معنا (موضوع‌له)
 ۲. **تضمّنی** ← دلالت لفظ بر جزء معنا (موضوع‌له)
 ۳. **التزامی** ← دلالت لفظ بر خارج از معنا (موضوع‌له)

- اقسام منطوق در اصول فقه**
۱. **منطوق صریح** ← که شامل دلالت مطابقه و تضمّنی است.
 ۲. **منطوق غیرصریح** ← که تنها دلالت التزامی جمله را شامل می‌شود.
 - ↳ منطوق غیرصریح، دلالت سیاقی یا دلالت قالبی نام دارد و بر سه قسم است.

- اقسام منطوق غیرصریح**
۱. دلالت اقتضاء
 ۲. دلالت تنبیه یا ایما
 ۳. دلالت اشاره

۳۱۰. دلالت اقتضاء، تنبیه و اشاره را می گویند.		«وکالت، آذر ۸۷»
(۱) مفهوم صریح	(۲) منطوق صریح	
(۳) مفهوم غیرصریح	(۴) منطوق غیرصریح	
گزینه ۴ صحیح است.		

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۹ رجوع نمایید.

۳۱۱. عبارت «هیچ کس را نمی توان به صرف داشتن عقیده ای مؤاخذه کرد» عبارت		«وکالت ۸۰»
(۱) منطوق غیرصریح	(۲) منطوق صریح	
(۳) مفهوم مخالف	(۴) مفهوم موافق	
گزینه ۱ صحیح است.		

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۹ رجوع نمایید.

۳۱۲. از ماده ۸۰۳ قانون مدنی که می گوید: «بعد از قبض نیز واهب می تواند با بقاء عین موهوبه از هبه رجوع کند.....» برمی آید که تلف عین موهوبه، حق رجوع را از بین می برد. این حکم مصداق است.		«وکالت ۸۰»
(۱) مفهوم موافق	(۲) منطوق صریح	
(۳) مفهوم مخالف	(۴) منطوق غیرصریح	
گزینه ۳ صحیح است.		

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۹ رجوع نمایید.

<p>۳۱۳. اجاره عقدی است که به موجب آن، مستأجر مالک منافع عین مستأجره می‌شود. دلالت عقد اجاره بر «منافع» چه نوع دلالتی است؟ («وکالت ۷۸»)</p>			
(۱) اشاره	(۲) التزامی	(۳) تضمینی	(۴) مطابقی
<p>گزینه ۲ صحیح است.</p>			

توضیح } اجاره تملیک منفعت به عوض معلوم است.
 دلالت اجاره بر منافع آن چون امری است که خارج از خود ماده ۴۶۶ قانون مدنی می‌باشد، دلالت التزامی می‌باشد.

<p>۳۱۴. ماده ۱۴۳ قانون مدنی می‌گوید: «هر کس از اراضی موات و مباحه قسمتی را به قصد تملک احیاء کند، مالک آن قسمت می‌شود». این ماده متضمن چه دلالتی است؟ («وکالت ۹۰»)</p>			
(۱) دلالت اشاره	(۲) دلالت تضمینی	(۳) دلالت اقتضاء	(۴) دلالت تنبیه و ایما
<p>گزینه ۴ صحیح است.</p>			

<p>۳۱۵. ماده ۸۸۲ قانون مدنی می‌گوید: «بعد از لعان، زن و شوهر از یکدیگر ارث نمی‌برند». از اینکه قانونگذار، حکم قانونی «ارث نبردن زن و شوهر» را در این ماده به موضوع لعان ربط داده است، فهمیده می‌شود که علت این حکم، لعان است. این امر مصداق است. («وکالت ۹۱»)</p>			
(۱) دلالت اقتضاء	(۲) دلالت اشاره	(۳) منطوق صریح	(۴) دلالت تنبیه و ایما
<p>گزینه ۴ صحیح است.</p>			

<p>۳۱۶. در ماده ۳۳۸ قانون مدنی که می‌گوید: «بیع عبارت است از تملیک عین به عوض معلوم». دلالت کلمه بیع بر «تملیک عین به عوض معلوم» مصداق کدام نوع دلالت است؟ «وکالت ۹۱»</p>	
(۱) التزام	(۲) مطابقه
(۳) تضمّن	(۴) اقتضاء
<p>◀ گزینه ۲ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۹ رجوع نمایید.

<p>۳۱۷. استعمال لفظ در جزء خارج موضوع له لفظ: «وکالت، آذر ۸۴»</p>	
<p>(۱) از نوع دلالت تضمّنی و صحیح است. (۲) از نوع دلالت التزامی است و در صورت نصب قرینه معینه، صحیح است. (۳) از نوع دلالت مطابقی و صحیح است، حتی اگر قرینه خاصی در کلام نباشد. (۴) از نوع دلالت تضمّنی است و تنها در صورت نصب قرینه در کلام یا وجود قرینه در مقام، صحیح است.</p>	
<p>◀ گزینه ۲ صحیح است.</p>	

توضیح

← در این تست به جای قرینه معینه، باید لفظ قرینه صارفه آورده می‌شود.
 ← زیرا استعمال لفظ در خارج از موضوع له، مجاز می‌باشد و ما برای شناخت حقیقت و مجاز، به قرینه صارفه نیازمندیم.
 ← توضیح به شرح تست شماره ۳۰۹ رجوع نمایید.

«وکالت ۷۴»	۳۱۸. مفهوم در اصطلاح فقه و حقوق چیست؟
<p>(۱) آنچه به دلالت وضعی از الفاظ استفاده می‌شود.</p> <p>(۲) معنایی است که مستقیماً بیان نشده و از ترکیب ادبی جمله استفاده می‌شود.</p> <p>(۳) مقصود گوینده از جمله.</p> <p>(۴) آنچه را که شارع یا قانونگذار به کمک قرینه به مخاطب تفهیم می‌کند.</p>	
<p>◀ گزینه ۲ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۳ رجوع نمایید.

«وکالت ۷۸»	۳۱۹. مفهوم در اصطلاح علم اصول چیست؟ معنایی است که با توجه به ساختمان جمله: «وکالت ۷۸»
<p>(۱) از آن به صورت معکوس استظهار می‌شود.</p> <p>(۲) متبادر به ذهن می‌گردد.</p> <p>(۳) حکم مخالفی از آن استفاده می‌شود.</p> <p>(۴) از آن استفاده می‌شود بدون آنکه در کلام آمده باشد.</p>	
<p>◀ گزینه ۴ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۳ رجوع نمایید.

«وکالت ۸۱»	۳۲۰. مفهوم موافق چیست؟
<p>(۱) قضیه‌ای است که موافق با استنباط فقیه باشد.</p> <p>(۲) قضیه‌ای است که ملاک حکم در آن مشخص باشد.</p> <p>(۳) قضیه‌ای است که علت حکم در آن، اقوی از منطوق باشد.</p> <p>(۴) قضیه‌ای است که حکم آن، نفیاً و اثباتاً با حکم منطوق، یکی باشد.</p>	
<p>◀ گزینه ۴ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۵ رجوع نمایید.

۳۲۱. قیاس اولویت، قیاسی است که به موجب آن، «وکالت ۷۷»
(۱) حکم منطوق در اولویت قرار می‌گیرد. (۲) اثبات حکم برای موضوع مسکوت‌الحکم، مرجح باشد. (۳) از حکمی، مفهوم موافق استنباط می‌شود. (۴) حکم موضوعی برای موضوع دیگری که ملاک حکم در آن اقوی است اثبات می‌گردد.
گزینه ۴ صحیح است.

- اقسام مفهوم موافق**
۱. مفهوم موافق مساوی ← عبارت است از مفهوم موافقی که مساوی با منطوق است؛
 - ← همچنین، مفهومی است که شدیدتر و ضعیف‌تر از منطوق نیست.
 - ← مثلاً شراب حرام است ← قیاس می‌کنیم که آب جو هم حرام است.
 - ← ماده ۶۹۱ ق.م. مقرر می‌دارد: ضمان دینی که هنوز سببش ایجاد نشده است باطل است ← اگر حکم این ماده را در مورد حواله نیز جاری کنیم، از مفهوم موافق مساوی کمک گرفته‌ایم.
 - ← نام‌های دیگر مفهوم موافق مساوی، قیاس اصولی، قیاس مساوی، قیاس مساوات، تمثیل منطقی، تشبیه و قیاس مستنبط‌العله می‌باشد.
 ۲. مفهوم موافق اولویت ← عبارت است از مفهومی که شدیدتر از منطوق است.
 - ← مثلاً خداوند می‌فرماید به پدر و مادرتان اُف نگویید ← مفهوم آن این است که به طریق اولی آنها را کتک زنید.
 - ← ماده ۹۵۴ ق.م. مقرر می‌دارد: کلیه عقود جائز به موت احد طرفین منفسخ می‌شود و همچنین به سفه ← پس جنون نیز به طریق اولی دارای چنین حکمی است.
 - ← نام دیگر مفهوم اولویت، قیاس اولویت (همان به طریق اولی) می‌باشد.
- نکات**
- ✓ مفهوم موافق مساوی حجت نیست ← یعنی معتبر و قابل استناد نمی‌باشد.
 - ✓ مفهوم موافق اولویت حجت است.

«وکالت، آذر ۸۴»	۳۲۲. علت حجیت مفهوم اولویت:
<p>(۱) نصوص خاص شرعی است. (۲) اقوی بودن آن نسبت به دلالت منطوق است. (۳) بنای عقلاء در محاورات و مکالمات عرفی است. (۴) صرفاً افاده قطع و یقین است؛ پس اگر افاده یقین نکند حجت نیست.</p>	
<p>◀ گزینه ۲ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۱ رجوع نمایید.

«خانواده، سراسری ۸۷»	۳۲۳. ممنوعیت جمع بیش از دو خواهر مستفاد از ماده ۱۰۴۸ قانون مدنی که مقرر می‌دارد: «جمع بین دو خواهر ممنوع است». مستند است به
<p>(۱) مفهوم عدد (۲) منطوق ماده (۳) مفهوم موافق ماده (۴) مفهوم مخالف ماده</p>	
<p>◀ گزینه ۳ صحیح است.</p>	

ماده ۱۰۴۸ قانون مدنی
جمع بین دو خواهر ممنوع است، اگرچه به عقد منقطع باشد.

از ماده ۱۰۴۸ قانون مدنی چنین استنباط می‌شود که جمع بین دو خواهر به طریق اولی ممنوع است. این مفهوم موافق اولویت ماده مزبور می‌باشد.

توضیح

◀ به شرح تست شماره ۳۲۱ رجوع نمایید.

«وکالت ۷۸»	۳۲۴. چه نوع مفهومی حجت است؟
(۱) مفهوم وصف	(۲) قیاس اولویت
(۳) مفهوم لقب	(۴) مفهوم عدد
گزینه ۲ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۱ رجوع نمایید.

«وکالت ۷۷»	۳۲۵. مفهوم مخالف چیست؟
(۱) قضیه‌ای است که حکم آن نفیاً و اثباتاً مخالف حکم منطوق باشد.	
(۲) مفهومی است که با مفهوم حکم دیگر، مخالف باشد.	
(۳) مفهومی است که با مفهوم موافق حکمی، تعارض دارد.	
(۴) مفهومی است که با منطوق حکم دیگری، تعارض دارد.	
گزینه ۱ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۵ رجوع نمایید.

«وکالت ۸۵»	۳۲۶. مفهوم مخالف چیست؟
(۱) قضیه‌ای است که موضوع آن با موضوع منطوق مخالف است.	
(۲) قضیه‌ای است که منطوق آن با منطوق قانون دیگر، مخالف باشد.	
(۳) قضیه‌ای است که حکم آن نفیاً و اثباتاً مخالف حکم منطوق باشد.	
(۴) قضیه‌ای است که مفهوم آن، نفیاً و اثباتاً مخالف با مفهوم قانون دیگر باشد.	
گزینه ۳ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۵ رجوع نمایید.

«خانواده، سراسری ۸۸»	۳۲۷. دلالت جمله شرطیه بر مفهوم بر کدام توقف ندارد؟
<p>(۱) وجود ملازمه بین شرط و جزا. (۲) علت بودن شرط از برای جزا. (۳) معلول علت ثالثه بودن شرط و جزا. (۴) علت انحصاری بودن شرط از برای جزا.</p>	
<p>◀ گزینه ۳ صحیح است.</p>	

توضیح ▶ جملات شرطیه‌ای وجود دارند که تحقق جزا منوط به تحقق شرط است. ▶ یعنی در واقع بین شرط و جزا ملازمه وجود دارد که به آن جمله شرطیه برای بیان موضوع یا جملات شرطیه محقق موضوع یا منتفی به انتفاء موضوع یا سالبه به انتفاء موضوع می‌گویند که منتفی شدن شرط باعث انتفاء حکم می‌شود این مفهوم شرط حجت نمی‌باشد.

«وکالت، بهمن ۸۷»	۳۲۸. جملات شرطیه‌ای که در مقام بیان تحقق موضوع باشد:
<p>(۱) به لحاظ مفهوم داشتن، تفاوتی با دیگر جملات شرطیه ندارند. (۲) فاقد مفهوم است. (۳) هرگاه موضوع آن تحقق پیدا کند، مانند دیگر جملات شرطیه دارای مفهوم مخالف خواهد بود. (۴) به لحاظ دلالت بر مفهوم، بسته به اینکه تحقق موضوع، بالفعل باشد یا بالقوه متفاوت است.</p>	
<p>◀ گزینه ۲ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۷ رجوع نمایید.

۳۲۹. کدام یک از موارد قانونی زیر «مفهوم» ندارد؟	«وکالت، آذر ۸۷»
<p>(۱) ضامنی که به قصد تبرع ضمانت کرده باشد حق رجوع ندارد (ماده ۷۲۰ قانون مدنی). (۲) وقف بر معدوم صحیح نیست، مگر به تبع موجود (ماده ۶۹ قانون مدنی). (۳) هر معامله که واقع شود محمول بر صحت است (ماده ۲۲۳ قانون مدنی). (۴) اگر در بیع عین معین معلوم شود که مبیع وجود نداشته بیع باطل است (ماده ۳۶۱ قانون مدنی).</p>	
گزینه ۳ صحیح است.	

توضیح

ماده ۲۲۳ قانون مدنی گزینه صحیح این تست می‌باشد، مقرر می‌دارد: "هر معامله که واقع شود محمول بر صحت است".

این ماده جزء جملاتی است که فقط منطوق دارد، مفهوم ندارد.

مثل مواد ۱۳۱، ۸۷۶، ۸۷۸ قانون مدنی و ماده ۳ قانون صدور چک.

۳۳۰. درباره مفهوم «وصف» نظر غالب اصولیون آن است که:	«وکالت، آذر ۸۴»
<p>(۱) مثل مفهوم موافقت، حجت است. (۲) نظیر مفهوم شرط و حجت است. (۳) دارای چنان اشعاری است که حجت است. (۴) به حد ظهوری که حجت باشد نمی‌رسد.</p>	
گزینه ۴ صحیح است.	

اقسام مفهوم مخالف

۱. مفاهیمی که حجت هستند ← یعنی مفهوم مخالف دارند.

این مفاهیم عبارتند از: مفهوم شرط، مفهوم غایت، مفهوم حصر

۲. مفاهیمی که حجت نیستند ← یعنی مفهوم مخالف ندارند.

این مفاهیم عبارتند از: مفهوم وصف، مفهوم لقب، مفهوم عدد

۳۳۱. درباره این حکم قانونگذار: «هرگاه ایراد جرح هم موجب نقص عضو شود و هم موجب قتل، چنانچه با یک ضربت باشد، قصاص قتل کافی است و نسبت به نقص عضو، قصاص یا دیه نیست». کدام گزینه درست است؟
«وکالت، آذر ۸۴»

- ۱) استنباط مفهوم از این حکم نیاز به تصریح دارد.
- ۲) جمله شرطیه در این عبارت برای تحقق موضوع و فاقد مفهوم است.
- ۳) در هر حال تنها قصاص نفس استیفا می‌شود و قصاص در عضو، موردی ندارد.
- ۴) برابر ظاهر این ماده، قطع عضو و قتل مجنی‌علیه با اعمال جداگانه، موجب جمع قصاص عضو و قصاص نفس است.

◀ گزینه ۱ صحیح است.

توضیح

◀ بنا بر اصل قانونی بودن جرم و مجازات.

◀ استنباط مفهوم از احکام جزایی نیاز به تصریح دارد و بدون آن نمی‌توان مفهوم را فهمید.

۳۳۲. کدام گزینه واجد مفهوم است؟
«خانواده، سراسری ۸۷»

- ۱) قرآن کریم: «زدواج شوهر با ربیبه‌ای که در خانه او پرورش می‌یابد، حرام است».
- ۲) ماده ۳۴۸ قانون مدنی: «بیع چیزی که منفعت عقلایی ندارد باطل است».
- ۳) اصل ۲۸ قانون اساسی: «هر کسی حق دارد شغلی را که بدان مایل است برگزیند».
- ۴) ماده ۱۰۵۴ قانون مدنی: «زنای با زن شوهردار یا زنی که در عده رجعیه است موجب حرمت ابدی است».

◀ گزینه ۴ صحیح است.

توضیح

◀ وصف یعنی قید و چیزی که جمله را مقید می‌کند ← وصف علی‌الاصول حجت نمی‌باشد.

◀ با انتفاء وصف ← حکم نیز از بین می‌رود.

- اقسام قید**
۱. **قید احترازی یا تقییدی** ← که علت حکم است.
 - ◀ اگر قید یا وصف باشد ← حکم نیز جاری است.
 - ◀ اگر قید یا وصف نباشد ← حکم هم وجود نخواهد داشت.
 - ◀ مثل قید ممتاز در مثال؛ دانشجویان ممتاز می‌توانند بدون کنکور در کارشناسی ارشد شرکت کنند.
 - ◀ همچنین مثل تعلیق در ماده ۱۰۶۸ ق.م. و لفظ دائم در ماده ۱۰۶ ق.م. که علت حکم است.
 ۲. **قید موضوعی یا توضیحی یا تأکیدی** ← این قید ربطی که حکم ندارد، فقط برای توضیح می‌آید و مفهوم جدیدی را نمی‌رساند.
 - ◀ مثلاً خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «فرزندان خود را از بیم فقر نکشید»:
 - ◀ قید «از بیم فقر»، توضیحی است.
 - ◀ همچنین مثل «از حیث صلاحیت» در ماده ۲۰ قانون مدنی، «معدّ» در ماده ۲۶ قانون مدنی و کلمه «موجود» در ماده ۸۵۰ قانون مدنی.
 - ◀ قید توضیحی، خود بر دو قسم است.

- اقسام قید توضیحی**
۱. **قید غالبی** ← که بیان‌کننده وصف غالب می‌باشد.
 - ◀ مثل ازدواج شوهر با ربیبه‌ای که در خانواده او پرورش می‌یابد حرام است (سوره نساء - آیه ۲۳).
 - ◀ مثال فوق مفهوم ندارد و حجت نیست ← زیرا ربیبه چه در خانه شوهر مادر باشد یا نباشد ربیبه بر شوهر مادر حرام است.
 - ◀ همچنین اصل ۲۸ و ۳۸ قانون اساسی ← مفهوم توضیحی غالبی است که حجت نمی‌باشد.
 ۲. **قید صرف** ← که بیان‌کننده وصف غالب نمی‌باشد.
 - ◀ مثل مواد ۳۵۶ و ۳۵۷ قانون مدنی.

- ایراد گزینه‌های غلط**
- گزینه ۱ ← در مورد وصف توضیحی غالبی است.
 - گزینه ۳ ← در مورد وصف توضیحی غالبی است.
 - گزینه ۴ ← این گزینه مفهوم ندارد، زیرا زنای در غیر عده رجعیه (طلاق بائن) موجب حرمت ابدی می‌شود.

«وکالت، ۷۹»	۳۳۳. مفهوم مخالف کلام قطعاً حجت است.
(۱) اگر منطوق، ایجابی و مفهوم، سلبی باشد. (۲) اگر منطوق، سلبی و مفهوم، ایجابی باشد. (۳) در تمام موارد مخالف با منطوق، سلباً یا ایجاباً. (۴) فقط در صورت وجود حصر یا شرط و یا غایت در کلام.	
◀ گزینه ۴ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۳۰ رجوع نمایید.

«وکالت، آبان ۸۴»	۳۳۴. کدام گزینه صحیح است؟
(۱) مفهوم وصف، حجت است ولی مفهوم شرط، حجت نیست. (۲) مفهوم وصف، حجت نیست ولی مفهوم شرط، حجت است. (۳) هر دو مفهوم وصف و شرط، حجت هستند. (۴) هیچ کدام از مفهوم وصف و شرط، حجت نیستند.	
▶ گزینه ۲ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۳۲ رجوع نمایید.

«وکالت، آذر ۸۷»	۳۳۵. کدام گزینه نادرست است؟
(۱) اگر غایت داخل در مغتیا باشد، حکم آن با حکم قضیه موافق است. (۲) اگر غایت داخل در مغتیا دانسته نشود، حکم آن مسکوت است. (۳) اگر غایت داخل در مغتیا دانسته شود، مدلول منطوقی است. (۴) در مفهوم مخالف، حکم مفهوم با حکم منطوق مخالف است.	
▶ گزینه ۲ صحیح است.	

توضیح ← به کتاب مبانی استنباط حقوق اسلامی، تألیف دکتر ابوالحسن محمدی، شماره ۹۳ و ۹۴؛ صفحات ۷۸ و ۷۹، انتشارات دانشگاه تهران رجوع نمایید.

۳۳۶. در کدام گزینه بر اساس خود عبارات به کار گرفته شده در هر مورد، دخول غایت در مغيّا مسلم نیست؟
«خانواده، سراسری ۸۷»

- ۱) «مطب دکتر تا روز سه‌شنبه تعطیل است.»
- ۲) «خواهان تا پایان اولین جلسه دادرسی می‌تواند دادخواست خود را مسترد نماید.»
- ۳) «مشتری حیوان، پس از سه‌روز، اختیار فسخ معامله را به استناد خیار حیوان ندارد.»
- ۴) «کلیه آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زندیه در ایران احداث شده جزو آثار ملی ایران است.»

گزینه ۱ صحیح است.

- اصطلاحات موجود در مفهوم غایت
۱. مغيّي ← یعنی منطوقی که دارای حکم و انتها است.
 ۲. اداة غایت
 ۳. غایت (انتها)
- مثلاً اگر گفته شود: ثبّت نام ترم تابستانی از شنبه تا سه‌شنبه می‌باشد
- «تا» ← اداة غایت است.
قبل از «تا» ← مغيّي است.
بعد از «تا» ← غایت است.
- حاصل آنچه که برای ما روشن است این است که از روز شنبه تا دوشنبه قطعاً ثبّت نام وجود دارد، ما در ثبّت نام روز سه‌شنبه شک و تردید داریم.
- اگر غایت داخل مغيّي باشد ← سه‌شنبه ثبّت نام هست والا فلا.

توضیح

✓ غالباً غایت داخل مغيّي می‌باشد مگر اینکه غایت از جنس مغيّي نباشد.
✓ در واقع غایت قید حکم باشد که در این صورت، غایت داخل مغيّي نیست.

۳۳۷. ماده ۸۳۳ قانون مدنی که می‌گوید: «ورثه موصی نمی‌تواند در موصی به، تصرف کند مادام که موصی له رد یا قبول خود را به آنها اعلام نکرده است». دارای چه نوع مفهومی است؟
«وکالت ۸۸»

- ۱) مفهوم حصر ۲) مفهوم شرط ۳) مفهوم غایت ۴) مفهوم وصف

گزینه ۳ صحیح است.

توضیح ← «مادام که» یکی از نشانه‌های مفهوم غایت است.

۳۳۸. اصل سیزدهم قانون اساسی که می‌گوید: «ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیت‌های دینی شناخته می‌شوند.....»، بیانگر چه نوع مفهومی است؟ «وکالت ۸۸»			
(۱) غایت	(۲) وصف	(۳) شرط	(۴) حصر
گزینه ۴ صحیح است.			

توضیح ← مفهوم حصر حجت است.
 ← غالباً حصر با این کلمات «فقط، تنها، صرفاً، جز، به غیر، مگر و» می‌آید.

۳۳۹. مفهوم لقب:	«وکالت، بهمن ۸۷»
(۱) از ضعیف‌ترین مفاهیم و فاقد حجیت است. (۲) مانند مفهوم وصف و شرط است و قابلیت استناد دارد. (۳) دقیقاً مانند مفهوم وصف و فاقد حجیت است. (۴) در قوت مانند مفهوم شرط است و با شرایطی حجت است.	
گزینه ۱ صحیح است.	

لقب ← یعنی اسم یا صفت جانشین اسم.
 ← بعضی اوقات ما وصف (صفت) را آورده و موصوف را حذف می‌کنیم.
 ← مثلاً به جای اینکه بگوییم؛ مرد عادل، می‌گوییم؛ عادل.
 ← در قانون مدنی ما، لقب بسیار استعمال شده است:
 ← مثل: بایع، مشتری، راهن، مرتهن، مجیل، محتال و
 ← لقب مفهومی ندارد و حجت نیست.
 ← مثل لفظ واقف در ماده ۵۷ قانون مدنی، لفظ عامل در ماده ۵۴۱ قانون مدنی و لفظ مسلم و مسلم در ماده ۱۰۵۹ قانون مدنی و

- تفاوت‌های مفهوم وصف و لقب
- در مفهوم وصف، «موصوف و صفت» را با هم ذکر می‌کنیم، اما در مفهوم لقب فقط «صفت» (بدون موصوف) ذکر می‌شود.
 - مثل در مرد عادل در ماده ۱۱۳۴ قانون مدنی (موصوف و صفت).
 - مثل مواد ۵۶۷ و ۷۹۷ قانون مدنی (صفت - بدون موصوف).
 - مفهوم وصف بعضی مواقع حجت است (قید احترازی) ولی مفهوم لقب مطلقاً حجت نیست.

۳۴۰. در روایت «ان رسول الله نهی أن یکفن الرجال فی ثياب الحریر» (پیامبر اکرم(ص) از اینکه مردان را در حریر کفن نمایند نهی فرمود) به استناد کدام مفهوم، جواز تکفین زنان با حریر قابل استنباط است؟ «خانواده، سراسری ۸۸»			
(۱) شرط	(۲) لقب	(۳) غایت	(۴) وصف
گزینه ۲ صحیح است.			

- توضیح
- پیامبر اکرم(ص) از اینکه مردان را در حریر کفن نمایند نهی فرمود.
 - اثبات شیء، نفی ماعدا نمی‌کند.
 - بنابراین: جواز تکفین زنان با حریر قابل استنباط است.

۳۴۱. اصل ۲۵ قانون اساسی که مقرر داشته: «بازرسی و نرساندن نامه‌ها، ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرافی و تلکس، سانسور، عدم مخابره و نرساندن آنها، استراق سمع و هرگونه تجسس ممنوع است، مگر به حکم قانون» بیانگر چه نوع مفهومی است؟ «وکالت ۸۹»	
(۱) حصر	(۲) قیاس مساوات
(۳) شرط	(۴) قیاس اولویت
گزینه ۱ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۳۸ رجوع نمایید.

۳۴۲. حدیث «لایقضى القاضی و هو غضبان» ناظر به کدام دلالت است؟ «آزاد ۹۱»			
(۱) اشاره	(۲) اقتضاء	(۳) تنبیه و ایماء	(۴) تضمینی
گزینه ۳ صحیح است.			

توضیح

دلالت تنبیه یا ایماء دلالتی است که علت حکم از آن استنباط می‌شود.
 حدیث مذکور نیز حاکی از دلالت ایماء و تنبیه است،
 چراکه اشاره به این مطلب دارد که علت ممنوعیت قاضی از قضاوت، عصبانیت اوست.

۳۴۳. در جملات شرطیه «سراسری ۹۲»	
(۱) انحصار شرط در علّیت از اطلاق جزا فهمیده می‌شود.	(۲) ترتب جزا به شرط، موضوع له هیئت است.
(۳) ملازمه بین مقدم و تالی موضوع له ادات شرط است.	(۴) انحصار شرط در علّیت، مدلول وضعی است.
گزینه ۱ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۷ رجوع نمایید.

۳۴۴. اگر گفته شود: «من تکلم فی صلاته یعید صلاته»، کدام گزینه صحیح است؟ «سراسری ۹۲»	
(۱) کلام به دلالت تنبیه بر شرطیت سکوت در صحت نماز دلالت می‌کند.	(۲) ظاهر کلام، مشروط بودن صحت نماز بر سکوت است به دلالت اشاره.
(۳) ظاهر کلام، مانعیت تکلم برای صحت صلاه است به دلالت اقتضاء.	(۴) دلیل ارشادی است نه مولوی، لذا فاقد جعل شرعی می‌باشد.
گزینه ۱ صحیح است.	

۳۴۵. در این مسأله که آیا غایت داخل در مغیّا است و محکوم به همان حکم است، کدام مورد صحیح است؟ «قضاوت ۹۱»

- ۱) اگر غایت پس از کلمه «حتی» آمده باشد داخل در مغیّا است و اگر بعد از «الی» آمده باشد داخل در مغیّا نیست.
- ۲) غایت در مغیّا مطلقاً داخل است.
- ۳) غایت در مغیّا مطلقاً داخل نیست.
- ۴) از ظاهر جمله غایبه، هیچ کدام از این اقوال برداشت نمی‌شود.

گزینه ۴ صحیح است.

۳۴۶. در جملات شرطیه، انحصار شرط در سببیت، به چه چیزی اثبات می‌شود؟ «سراسری ۹۰»

- ۱) اطلاق شرط.
- ۲) اطلاق هیئت جمله شرطیه.
- ۳) وضع ادات شرط برای انحصار.
- ۴) وضع هیئت شرط برای انحصار.

گزینه ۱ صحیح است.

۳۴۷. مقصود از «دلالت» در بحث «دلالة النهی علی الفساد» چیست؟ «سراسری ۹۰»

- ۱) دلالت تضمّنی
- ۲) دلالت عقلی
- ۳) دلالت مطابقی
- ۴) دلالت التزامی به نحو لزوم بین بالمعنی الاخص

گزینه ۴ صحیح است.

۳۴۸. در صورت مفهوم داشتن جمله شرطیه، دلالت جمله شرطیه بر انحصار سببیت از چه راهی ثابت می‌شود؟
«آزاد ۹۳»

- (۱) به واسطه وضع
(۲) از اطلاق کلام گوینده
(۳) به حکم عقل مستقل
(۴) با قرینه لفظی

◀ گزینه ۲ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۷ رجوع نمایید.

۳۴۹. در خصوص دلالت بر مفهوم و نوع آن نسبت به ماده ۱۰۵۹ قانون مدنی «نکاح مسلم با غیر مسلم جایز نیست» کدام گزینه صحیح است؟
«آزاد ۹۳»

- (۱) جمله لقب است و مفهوم مخالف ندارد.
(۲) جمله لقب است و مفهوم مخالف دارد.
(۳) جمله وصف است و مفهوم مخالف ندارد.
(۴) جمله وصف است و مفهوم مخالف دارد.

◀ گزینه ۱ صحیح است.

۳۵۰. در خصوص دلالت بر مفهوم و نوع آن نسبت به ماده ۶۱۷ قانون مدنی «امین نمی‌تواند غیر از جهت حفاظت تصرفی در ودیعه کند»، کدام گزینه صحیح است؟
«آزاد ۹۳»

- (۱) مدلول جمله منطوقی است و مفهوم ندارد.
(۲) جمله وصف است و مفهوم ندارد.
(۳) جمله حصر است و مفهوم دارد.
(۴) جمله غایت است و مفهوم دارد.

◀ گزینه ۳ صحیح است.

۳۵۱. در ماده ۵۶۱ قانون مدنی که می‌گوید: «جعل عبارت است از التزام شخصی به اداء اجرت معلوم در مقابل عملی اعم از اینکه طرف، معین باشد یا غیرمعین». دلالت کلمه «جعل» بر التزام شخصی به اداء اجرت معلوم در مقابل عمل... مصداق کدام نوع دلالت است؟
«وکالت ۹۲»

(۱) التزام (۲) تضمّن

(۳) اقتضاء (۴) مطابقه

گزینه ۴ صحیح است.

۳۵۲. از ماده ۸۹۹ ق.م که مقرر داشته: «در بین وراث طبقه اولی اگر برای میت، اولادی نباشد اولاد اولاد او هر قدر که پایین بروند قائم مقام پدر یا مادر خود بوده و با هر یک از ابویں متوفی که زنده باشد ارث می‌برند.....» می‌فهمیم که اگر برای میت، اولادی باشد، اولاد اولاد او قائم مقام پدر یا مادر خود نمی‌شوند. این حکم مصداق کدام گزینه است؟
«وکالت ۹۲»

(۱) دلالت اقتضاء (۲) منطوق غیرصریح

(۳) مفهوم مخالف حصر (۴) مفهوم مخالف شرط

گزینه ۴ صحیح است.

۳۵۳. مطابق ماده ۳۱ قانون مدنی: «هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی‌توان بیرون کرد، مگر به حکم قانون» استنباط همین حکم در مورد «عدم جواز سلب مالکیت بدون حکم قانونی» مصداق کدام گزینه است؟
«وکالت ۹۲»

(۱) مفهوم حصر (۲) مفهوم مخالف

(۳) مفهوم استثناء (۴) قیاس اولویت

گزینه ۴ صحیح است.

<p>۳۵۴. ماده ۱۴۷ قانون مدنی می‌گوید: «هر کس مال مباحی را با رعایت قوانین مربوط به آن حیات کند مالک آن می‌شود». از این عبارت فهمیده می‌شود که علت مالک شدن، حیات مال مباح است. این امر مصداق کدام گزینه است؟ «وکالت ۹۲»</p>	
(۱) مدلول مطابقی	(۲) مدلول تضمّنی
(۳) منطوق صریح	(۴) دلالت تنبیه و ایما
<p>گزینه ۴ صحیح است.</p>	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۴۲ رجوع نمایید.

<p>۳۵۵. در کدام مورد، دلالت از باب تنبیه و ایما است؟ «وکالت ۹۳»</p>	
<p>(۱) دلالت ماده ۹۵۴ ق.م. بر انفساخ عقد جایز به جنون.</p>	
<p>ماده ۹۵۴ قانون مدنی</p>	
<p>کلیه عقود جائزه به موت احد طرفین منفسخ می‌شود و همچنین به سفته در مواردی که رشد معتبر است.</p>	
<p>(۲) دلالت ماده ۸۲۱ ق.م. بر اینکه اهمال و ممانده در تأدیه ثمن از طرف شفیع حق شفعه او را ساقط می‌کند.</p>	
<p>ماده ۸۲۱ قانون مدنی</p>	
<p>حق شفعه فوری است.</p>	
<p>(۳) دلالت بر طلب و بدهی قبلی در جایی که مدعی علیه در پاسخ به ادعای طلب به مدعی بگوید: «من طلب تو را پرداخت کرده‌ام».</p>	
<p>(۴) دلالت ماده ۶۹۱ ق.م. بر باطل بودن ضمان به علت فقدان سبب.</p>	
<p>ماده ۶۹۱ قانون مدنی</p>	
<p>ضمان دینی که هنوز سبب آن ایجاد نشده است، باطل است.</p>	
<p>گزینه ۴ صحیح است.</p>	

عبارت است از اینکه کلام دارای قید است که به نظر می‌رسد آن قید علت حکم است.

دالات تنبیه یا ایماء

دالات تنبیه یا ایماء از اقسام منطوق غیر صریح است.

۳۵۶. در کدام مورد، وصف دارای مفهوم است؟	(وکالت ۹۳)
<p>(۱) هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است، برگزیند.</p> <p>(۲) اسناد از حیث تنظیم، تابع قانون محل تنظیم خود هستند.</p> <p>(۳) کودکی که به حد بلوغ نرسیده، مبرا از مسئولیت کیفری است.</p> <p>(۴) صفت «تجارتی» در عبارت: «در صورتی که برات متضمن یکی از شرایط اساسی مقرر در مقررات ۲ تا ۸ ماده ۲۲۰ نباشد، مشمول مقررات راجع به بروات تجارتي نخواهد بود».</p>	
گزینه ۲ صحیح است.	

<p>ماده ۹۶۹ قانون مدنی</p> <p>اسناد از حیث طرز تنظیم، تابع قانون محل تنظیم خود هستند.</p>
--

وصف این ماده به صورت قید می‌باشد که حجت است.

گزینه ۱ ← اصل ۲۸ قانون اساسی: «هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است، برگزیند».

عبارت «بدان مایل است» وصف غالبی است که حجت نمی‌باشد.

گزینه ۳ ← تبصره ۱ ماده ۴۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۷۰: «کودکی که به حد بلوغ شرعی نرسیده مبرا از مسئولیت کیفری است».

عبارت «مبرا از مسئولیت کیفری» قید توضیحی است که حجت نمی‌باشد.

گزینه ۴ ← در این گزینه قید «تجارتی»، قید توضیحی است که حجت نمی‌باشد.

ایراد گزینه‌های غلط

«وکالت ۹۴»	۳۵۷. کدام مورد دارای مفهوم مخالف است؟
<p>(۱) تصرف به عنوان مالکیت، دلیل مالکیت است.</p> <p>(۲) ضامنی که به قصد تبرع ضمانت کرده باشد، حق رجوع به مضمون‌عنه را ندارد.</p> <p>(۳) هرگاه کسی مال دیگری را تلف کند، باید مثل یا قیمت آن را بدهد.</p> <p>(۴) هرگاه بالغ، نابالغ را بکشد، قصاص می‌شود.</p>	
گزینه ۲ صحیح است.	

- مفهوم مخالف**
- گزینه ۱: قضیه‌ای است که حکم آن نفیاً و اثباتاً مخالف با منطوق است یعنی؛
 - گزینه ۲: اگر منطوق مثبت است ← مفهوم منفی است.
 - گزینه ۳: اگر منطوق منفی است ← مفهوم مثبت است.
 - گزینه ۴: به بیان ساده؛ مخالف است با منطوق از حیث نفی و اثبات.

«وکالت ۹۴»	۳۵۸. در کدام مورد، عدد قابل مفهوم‌گیری است؟
<p>(۱) در صورتی که دو نفر به نحو اجتماع وکیل باشند، به موت یکی از آنها، وکالت دیگری باطل می‌شود.</p> <p>(۲) جمع بین دو خواهر ممنوع است.</p> <p>(۳) دوره نمایندگی مجلس، چهارسال است.</p> <p>(۴) موصی می‌تواند یک نفر را برای نظارت در عملیات وصی تعیین کند.</p>	
گزینه ۳ صحیح است.	

- توضیح**
- ◀ عدد علی‌الاصول حجت نمی‌باشد.
 - ◀ عدد به عبارتی یا حصری است که حجت است.
 - ◀ مثل عدد «دو» در ماده ۸۰۸ قانون مدنی
 - ◀ یا غیرحصری و تمثیلی است که حجت نیست؛
 - ◀ مثل عدد «دو» در ماده ۱۰۴۸ قانون مدنی
 - ◀ اعداد حصری با کمک ادله و قرائن مثل حداقل و حداکثر شناخته می‌شود.
 - ◀ مثل اصل ۷۴ قانون اساسی ← طرح‌های قانونی به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان در مجلس قابل طرح است.

۳۵۹. ماده ۳۹۱ ق.آ.د.م که مقرر داشته: «پس از ارجاع پرونده نمی‌توان آن را از شعبه مرجوع‌الیه اخذ و به شعبه دیگر ارجاع کرد، مگر به تجویز قانون» بیانگر چه نوع مفهومی است؟
 «وکالت ۹۴»

(۱) لقب

(۲) وصف

(۳) استثناء

(۴) غایت

◀ گزینه ۳ صحیح است.

- توضیح**
- ◀ اکثر علماء معتقدند مفهوم حصر و استثناء یکی است و حجت است.
 - ◀ ادوات حصر
 - ◀ در زبان عربی ← الا، آتما، بل و
 - ◀ در زبان فارسی ← فقط، تنها، صرفاً، از حیث، مگر، غیر و

۳۶۰. مراد از «فحوی الخطاب» و «دلیل الخطاب» به ترتیب کدام است؟ «آزاد ۷۹»
(۱) مفهوم مخالف، مفهوم موافق. (۲) نص، ظاهر. (۳) ظاهر، نص. (۴) مفهوم موافق، مفهوم مخالف.
گزینه ۴ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۰۵ رجوع نمایید.

۳۶۱. مشهور اصولیین در کدام جملات و موارد قائل به وجود مفهوم هستند و آیا چنین مفهوم عام را تخصیص می‌زند؟ «آزاد ۸۰»
(۱) شرطیه، خیر (۲) وصفیه، بله (۳) شرطیه، بله (۴) وصفیه، خیر
گزینه ۳ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۳۰ رجوع نمایید.

۳۶۲. بر اساس نظریه مؤلف اصول استنباط، آیه کریمه «قل لو كان فيهما الالهة الا الله لفسدتا» با توجه به الآ، مفهوم دارد یا خیر؟ چرا؟ «آزاد ۸۳»
(۱) بله، زیرا الآ در آن وصفیه است و وصف مفهوم دارد. (۲) بله، زیرا الآ در آن از ادات استثناء است و استثناء مفهوم دارد. (۳) خیر، زیرا الآ در آن وصفیه است و وصف مفهوم ندارد. (۴) خیر، زیرا الآ در آن غایت است و غایت مفهوم ندارد.
گزینه ۲ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۵۹ رجوع نمایید.

<p>۳۶۳. در آیه شریفه «احلت لكم بهيمة الانعام الا مايتلى عليكم» مخصّص از کدام نوع بوده و حکم آن چیست؟</p> <p>«آزاد ۸۴»</p>
<p>(۱) شبهه مفهومی که مخصّص از بعض جهات اجمال دارد می‌توان به عموم عام تمسک کرد.</p> <p>(۲) شبهه مصداقیه عام لذا نمی‌توان به عموم عام تمسک کرد.</p> <p>(۳) شبهه مفهومی که از مخصّص از تمام جهات اجمال دارد به عموم عام نمی‌توان تمسک کرد.</p> <p>(۴) شبهه مصداقیه، می‌توان به عموم عام تمسک نمود.</p>
<p>گزینه ۳ صحیح است.</p>

<p>۳۶۴. مفهوم جمله «ان جاءک زید فاکرمه» کدام است و دلالت در منطوق و مفهوم به ترتیب چگونه می‌باشد؟</p> <p>«آزاد ۸۴»</p>
<p>(۱) ان لم یجئک فلا یجب اکرامه، مطابقی، التزامی بنحو لزوم بین بالمعنی الاخص.</p> <p>(۲) ان لم یجئک فلا یجب تکرمه، مطابقی، التزامی بنحو لزوم بین بالمعنی الاعم.</p> <p>(۳) ان لم یجئک فلا یجب اکرامه، تضمّنی، التزامی بنحو لزوم بین بالمعنی الاخص.</p> <p>(۴) ان لم یجئک فلا یجب تکرمه، لزوم بین بالمعنی الاخص، لزوم بین بالمعنی الاعم.</p>
<p>گزینه ۱ صحیح است.</p>

توضیح

← مفهوم جمله‌ای که می‌گوید: «اگر زید نزد تو آمد او را احترام کن»، چنین است ← «اگر زید نزد تو نیامد احترام او واجب نیست».
 ← اما مفهوم جمله این نیست که «پس او را احترام نکن».
 ← ظاهراً جمله شرطیه به صورت دلالت التزامی (نه مطابقی و تضمّنی) بر مفهوم داشتن دلالت می‌کند.

۳۶۵. در زمینه جمله وصفیه «فی الغنم السائمة زكاة» کدام گزینه با مبنای مؤلف اصول استنباط مطابقت دارد؟
 «آزاد ۸۴»

- (۱) مفهوم دارد و مفهوم آن عبارتست از «فی غیرالغنم السائمة لیس بزکاة».
- (۲) جمله وصفیه برخلاف جمله شرطیه مفهوم ندارد.
- (۳) مفهوم دارد و مفهوم آن عبارتست از «فی غیرالغنم غیرالسائمة لیس بزکاة».
- (۴) مفهوم دارد و مفهوم آن عبارتست از: «فی الغنم غیرالسائمة لیس بزکاة».

گزینه ۴ صحیح است.

- توضیح
- میان اصولی‌ها اختلاف است که آیا جمله وصفیه مفهوم دارد و حکم، به صفت معلق وابسته است.
 - به گونه‌ای که اگر صفت موجود باشد، حکم هم موجود بوده و اگر صفت از بین برود، حکم نیز منتفی خواهد شد.
 - مثل؛ «گوسفند چرنده زکات دارد».
 - در مثال فوق حکم، پرداخت زکات و موصوف، گوسفند و صفت نیز چرنده بودن می‌باشد.
 - عده‌ای می‌گویند چنین جمله‌ای مفهوم دارد و معتبر است، یعنی در گوسفند غیر چرنده (معلوفه) زکات واجب نیست.
 - عده‌ای هم معتقدند که وصف، مفهوم ندارد.

۳۶۶. پیرامون مفهوم داشتن جملات شرطیه، کدام گزینه صحیح نیست؟
 «سراسری ۸۶»

- (۱) توقف جزا بر شرط را شرع یا عرف اعتبار دانسته است.
- (۲) تمام‌الموضوع برای جزاء شرط نیست.
- (۳) شرط، علت منحصره شرعی بر جزاء است.
- (۴) شرط، علت تامه جزاء باشد عقلاً.

گزینه ۲ صحیح است.

- توضیح
- ◀ ظاهر جمله شرطیه این طور است که ← جزاء بر شرط به صورت علت منحصر به فرد حمل می شود.
 - ◀ یعنی؛ جزاء یک شرط بیشتر ندارد و شرط دیگری در کار نیست.
 - ◀ و وقتی این طور شد معنایش این است که ← با وجود شرط، جزاء هم وجود دارد و با نبودن شرط، جزایی هم وجود نخواهد داشت.

۳۶۷. در مورد مفهوم شرط کدام گزینه صحیح است؟	«سراسری ۸۶»
<p>(۱) حکمی جدید را ثابت می کند.</p> <p>(۲) با از بین رفتن شرط، حکم نیز از بین می رود.</p> <p>(۳) با از بین رفتن شرط، حکم یا جزا از بین نمی رود.</p> <p>(۴) حکم جدیدی را ثابت نمی کند و به حکم قبل از شرط نیز بر نمی گردد.</p>	
◀ گزینه ۲ صحیح است.	

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۶۶ رجوع نمایید.

۳۶۸. از دیدگاه مرحوم صاحب اصول استنباط، تخصیص عام به مفهوم موافق در صورتی که نسبت بین عام و مفهوم، عموم و خصوص من وجه باشد و مفهوم مخالف در صورتی که نسبت بین عموم و مفهوم، عموم و خصوص مطلق باشد به ترتیب کدام است؟	«آزاد ۸۶»
<p>(۱) معتبر - غیرمعتبر.</p> <p>(۲) غیرمعتبر - معتبر.</p> <p>(۳) جایز - جایز.</p> <p>(۴) غیرجایز - غیرجایز.</p>	
◀ گزینه ۲ صحیح است.	

- مفهوم موافق**
- ◀ عبارت است از اینکه حکمی که از مفهوم به دست می‌آید با حکمی که از منطوق استفاده می‌شود، همجنس باشد، یعنی یا هر دو ایجابی یا هر دو سلبی هستند.
 - ◀ در مفهوم موافق اگر رابطه‌ی عام و مفهوم از نسبت‌های چهارگانه‌ی عموم و خصوص من‌وجه باشد، مثلاً اگر گفته شود: «افراد فاسق را احترام نکن و خدمتکاران علماء را احترام کن».
 - ◀ مفهوم موافق آن، چنین است به طریق اولی، احترام خود علماء واجب است.
 - ◀ وجه اجتماع این دو دلیل، «علماء فاسق» است که منطوق می‌گوید احترام کن، ولی مفهوم می‌گوید: احترام نکن.
 - ◀ علامه حیدری معتقد است در این مورد به اصول عملیه مراجعه می‌کنیم.

- مفهوم مخالف**
- ◀ عبارت است از اینکه حکمی از مفهوم به دست می‌آید با حکمی که از منطوق استفاده می‌شود مخالف باشد؛ یعنی یکی سلبی و دیگری ایجابی.
 - ◀ اصولی‌ها اختلاف نظر دارند که آیا مفهوم مخالف عام را تخصیص می‌زند؟
 - ◀ مانند مفهوم شرط در صورتی که مفهوم شرط را معتبر بدانیم. مثلاً گفته شود: «فقراء را یاری کن» و «فقراء را یاری کن اگر مؤمن باشند».
 - ◀ نظر مشهور آن است که ← مفهوم مخالف، عام را تخصیص می‌دهد، زیرا مفهوم مخالف هم یک دلیل خاص شرعی لفظی است.

«آزاد ۸۶»

۱۳۶۹. اعتقاد صاحب اصول استنباط در زمینه مفهوم شرط و وصف چیست؟

- (۱) جمله شرطیه و وصفیه مفهوم دارند.
- (۲) جمله شرطیه و وصفیه مفهوم ندارند.
- (۳) جمله شرطیه مفهوم دارد و جمله وصفیه مفهوم ندارد.
- (۴) جمله شرطیه مفهوم ندارد و جمله وصفیه مفهوم دارد.

◀ گزینه ۱ صحیح است.

۳۷۰. در ماده ۱۶۵ ق.م: «هر کس در بیابان یا خرابه که خالی از سکنه بوده و مالک خاصی ندارد مالی پیدا کند، می تواند آن را تملک کند» چه نکته ای قابل استفاده می باشد؟ «آزاد ۸۶»

(۱) مفهوم وصف

(۲) قید موضوعی

(۳) قید احترازی

(۴) هر سه گزینه

گزینه ۴ صحیح است.

ماده ۱۶۵ ق.م اشاره به مفهوم وصف دارد.

قید احترازی

قید موضوعی یا توضیحی

وصف یعنی قید، دو نوع قید داریم:

قید احترازی ← که علت حکم است.

مثل: «مالک خاصی ندارد» در ماده ۱۶۵ ق.م

قید موضوعی یا توضیحی ← که صرفاً برای توضیح می آید:

مثل: «خالی از سکنه» در ماده ۱۶۵ ق.م

توضیح

«سراسری ۸۷»

۳۷۱. جمله وصفیه به کدام دلالت دارای مفهوم می باشد؟

(۱) دلالت مطابقی

(۲) دلالت عقلی

(۳) دلالت تضمّنی

(۴) دلالت التزامی

گزینه ۴ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۶۵ رجوع نمایید.

«آزاد ۸۷»	۳۷۲. از منظر مؤلف اصول استنباط کدام گزینه مفهوم ندارد؟
	<p>(۱) فی‌الغنم السائمة زکاة (۲) ان صمت تطوعاً غفرالله لک (۳) وقفت داری علی‌العلماء، ان کانوا صلحاء (۴) اذا خفی الاذان فقصر صلاتک و لذا خفیت الجدران فقصر</p>
	گزینه ۲ صحیح است.

- توضیح**
- بعضی مواقع، جمله شرطیه به‌گونه‌ای است ← که اگر شرط از بین رود، موضوع جزاء نیز از بین می‌رود.
 - زیرا شرط برای بیان موضوع آمده و در این صورت اگر شرط منتفی شود ← مفهومی نیز وجود نخواهد داشت.
 - همچنین است گاهی شرط به معنای مقتضی و سبب است که شرط علت تامه جزاء نیست.
 - مانند: اگر به دلخواه روزه بگیری خداوند تو را می‌بخشد ← که مفهوم ندارد.

«سراسری ۸۸»	۳۷۳. کدام آیه دارای مفهوم است؟
	<p>(۱) «فأن تنازعتم فی شیء فردوه الی الله والرسول» (اگر در چیزی اختلاف کردید، آن را به خدا و رسول عرضه بدارید). (۲) «اذا حضر القسمة اولوا القربی فارزقوهم منه» (اگر خویشاوندان در هنگام تقسیم ارث حاضر شدند، به آنان نیز چیزی بدهید). (۳) «ولا یأب الشهداء لذا ما دعوا» (اگر گواهان برای ادای شهادت فراخوانده شدند نباید خودداری کنند). (۴) «و ان خفتم شقاق بینهما فابعثوا حکما من اهله و حکما من اهلها» (اگر از اختلاف زن و شوهر نگرانید، داوری از جانب خویشان زوج و داوری از جانب خویشان زوجه انتخاب کنید).</p>
	گزینه ۲ صحیح است.

۳۷۴. با فرض داخل بودن غایت در مَعْبُی، منطوق عبارت: «خواهان می‌تواند تا اولین جلسه دادخواست خود را مسترد کند» چیست؟
«سراسری ۸۸»

- (۱) پس از اولین جلسه نمی‌تواند دادخواست خود را مسترد کند.
- (۲) تا پایان اولین جلسه می‌تواند دادخواست خود را مسترد کند.
- (۳) تا قبل از اولین جلسه می‌تواند دادخواست خود را مسترد کند.
- (۴) قبل از اولین جلسه نمی‌تواند دادخواست خود را مسترد کند.

گزینه ۲ صحیح است.

۳۷۵. کدام گزینه در مورد تحقق مفهوم صحیح است؟
«سراسری ۸۸»

- (۱) تحقق مفهوم به‌طور کلی متوقف بر علّیت انحصاری قید است.
- (۲) در خصوص شرط، مفهوم بر علّیت شرط است.
- (۳) در خصوص وصف، علّیت وصف برای حکم، خلاف متبادر است.
- (۴) شرط و وصف از این جهت که برای افاده علّیت انحصاری محتاج قرینه لفظی خارجی‌اند، مشترکند.

گزینه ۲ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست‌های شماره ۳۲۷ و ۳۷۲ رجوع نمایید.

۳۷۶. کدام گزینه در زمینه مفهوم صیغه‌های وقف، نذر، سوگند که به همراه شرط یا وصفی به کار روند مبین نظریه صاحب اصول استنباط است؟
«آزاد ۸۸»

- (۱) صیغه‌های همراه با شرط یا وصف مفهوم ندارند.
- (۲) صیغه‌های همراه با شرط مفهوم دارد، ولی صیغه‌های همراه با وصف مفهوم ندارد.
- (۳) صیغه‌های همراه با شرط یا وصف مفهوم دارند.
- (۴) صیغه‌های همراه با شرط مفهوم ندارند، ولی صیغه‌های همراه با وصف مفهوم دارد.

گزینه ۳ صحیح است.

۳۷۷. مفاهیم جملات «خسارت از خسارات قابل مطالبه نیست» و «امتناع از تأدیه وجه برات باید در ظرف ۱۰ روز از تاریخ وعده به وسیله نوشتاری که اعتراض عدم تأدیه نامیده می‌شود معلوم گردد». به ترتیب کدام است و از منظر علامه حیدری حکم آن چیست؟ «آزاد ۸۸»

- (۱) وصف، حجت - غایت، حجت.
- (۲) وصف، عدم حجت - استثناء، عدم حجت.
- (۳) شرط، حجت - استثناء، عدم حجت.
- (۴) شرط، حجت - حصر، حجت.

گزینه ۱ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست‌های شماره ۳۳۲ و ۳۳۶ رجوع نمایید.

۳۷۸. اگر بگوییم: «در صورت عدم تکمیل پرونده، استخدام ممنوع است» و «اگر کسی به موقع حاضر نشود، استخدام نمی‌شود». «سراسری ۸۹»

- (۱) کسی که به موقع حاضر شود، ولی پرونده‌اش تکمیل نباشد، به دلیل مفهوم جمله شرطیه استخدام نمی‌شود.
- (۲) برای عدم استخدام دو علت مستقل وجود دارد.
- (۳) عدم استخدام منوط به عدم تکمیل پرونده و عدم حضور به موقع است.
- (۴) عدم استخدام دو علت منحصراً دارد.

گزینه ۲ صحیح است.

۳۷۹. استنباط لزوم اکرام معلم از عبارت: «أكرم خدام المعلم» (خادمین معلم را اکرام کن). بر چه اساسی است؟ «سراسری ۸۹»

- (۱) مفهوم موافق
- (۲) عموم منطوق
- (۳) اطلاق منطوق
- (۴) مفهوم مخالف

گزینه ۱ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۱ رجوع نمایید.

«سراسری ۹۰»	۳۸۰. در بحث مفهوم شرط چه چیزی مورد بحث قرار می‌گیرد؟
	<p>(۱) وابستگی جزا به شرط</p> <p>(۲) تعیین نوع حکم در جزا</p> <p>(۳) انتفای حکم جزا در فرض انتفای شرط</p> <p>(۴) جعل حکمی نقیض حکم جزا در فرض انتفای شرط</p>
	◀ گزینه ۳ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره ۳۲۷ رجوع نمایید.

«سراسری ۹۰»	۳۸۱. کدام جمله مفهوم ندارد؟
	<p>(۱) هر کس حج به جا می‌آورد، باید قصد قربت کند.</p> <p>(۲) اگر مستطیع شدی، حج بر تو واجب می‌شود.</p> <p>(۳) تا زمانی که در حال احرام هستی نباید نکاح کنی.</p> <p>(۴) اگر در حج تقصیر کنی، از احرام خارج خواهی شد (تقصیر یکی از واجبات حج است).</p>
	◀ گزینه ۱ صحیح است.

«سراسری ۹۰»	۳۸۲. آیا می‌توان برای اثبات حجیت خبر واحد به آیه شریه: (فاسألوا أهل الذکر أن ینتہم لاتعلمون) تمسک کرد؟
	<p>(۱) آری؛ زیرا شرط مفهوم دارد.</p> <p>(۲) خیر؛ زیرا وصف مفهوم ندارد.</p> <p>(۳) آری؛ زیرا وصف مفهوم دارد.</p> <p>(۴) خیر؛ زیرا «اهل الذکر» مفرد نیست.</p>
	◀ گزینه ۴ صحیح است.

- توضیح**
- ◀ مصنف اصول استنباط می‌گوید انصاف این است که فقط آیه نبأ (ان جاءکم فاسق ببناء فتبیّنوا...) از جهت مفهوم، حجت است و بر حجیت خبر عادل دلالت دارد.
 - ◀ آیات دیگر مثل (فأسألوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون) توسط منطوق یا مفهوم آیه خارج می‌شوند.....
 - ◀ پذیرش این آیه و آیات دیگر بستگی به این دارد که آیات، اطلاق داشته و شامل خبر واحد و یا متعدد شود. اما این اطلاق مردود است،
 - ◀ زیرا تمام آیات به صیغه جمع آمده و ظهوری در حجیت خبر واحد ندارد.

۳۸۳. در مورد جمله «من زارالحسین علیه‌السلام بکربلاء غفرالله له» می‌توان گفت:.....

«سراسری ۹۱»

(۱) زیارت امام حسین علیه‌السلام مقتضی مغفرت است.

(۲) استعمال شرط به نحو مجاز رخ داده است.

(۳) جمله مفهوم ندارد.

(۴) همه موارد صحیح است.

◀ گزینه ۴ صحیح است.

- توضیح**
- ◀ همچنان که گفته شد: گاهی شرط به معنای مقتضی و سبب است که علت تامه برای جزاء نیست و مفهوم ندارد.
 - ◀ مثل روایاتی که می‌گوید: «اگر قبر امام حسین(ع) را زیارت کنی خداوند تو را می‌بخشد» ← این جملات مفهوم ندارد.
 - ◀ ظاهراً به کار رفتن شرط در این معنا مجاز خواهد بود.

«سراسری ۹۲»	۳۸۴. عناوین کدام گزینه بر مفهوم دلالت دارد؟
	(۱) شرط، حصر، غایت، وصف (۲) لقب، حصر، عدد (۳) شرط، غایت، لقب، وصف (۴) حصر، غایت، عدد
	◀ گزینه ۱ صحیح است.

توضیح ← به شرح تست شماره‌های ۳۳۰ و ۳۳۲ رجوع نمایید.

«سراسری ۹۲»	۳۸۵. عبارات وصفی در صورتی قطعاً دارای مفهوم هستند که وصف
	(۱) حکم را مقید کند. (۲) موضوع را مقید کند. (۳) اعم از موضوع باشد. (۴) مساوی موضوع باشد.
	◀ گزینه ۱ صحیح است.

توضیح ← توضیح به شرح تست شماره ۳۳۲ رجوع نمایید.